

AAA Info udgives af:

**Aktionsgruppen
Arbejdere Akademikere**
Klubhuset – Dortheavej 39
– København NV

aaa@aktionsgruppen.dk
www.aktionsgruppen.dk

Redaktører: Janne Hansen
og Anne Richter
Redaktionsgruppe:
Medlemmer af AAA og
SAA

Søsterorganisation i Århus:
**SAA – Samarbejdet
Arbejdere Akademikere**
v. Kit Aastrup
Tlf. 8610 7232
kit.aastrup@get2net.dk
c/o 3F Transport Logistik
og Byg
Sommersvej 5 – 8210
Århus V

Artikler kan mailes til
AAA.
Udkommer ca. 3 gange
årligt. Via AAA's
hjemmeside
og/eller i papirformat til
medlemmer og abonnenter.

Det globale bagtæppe for prekarisering

Kapitalismen har altid skabt usikkerhed, men det nye er at det rammer mellemlagene og nye typer job. Et forsigtigt skøn siger, at hver femte dansker er i et prekært og usikkert job, sagde Peter Olsén på AAA's årsmøde

Af Hans Brinkmann

Løse ansættelser, projektansættelse, 0-timers kontrakter, skodjob. Eller med et mere akademisk samlebegreb: Prekarisering.

På AAA's årsmøde 6. april blev der lagt op til at se arbejdsmiljøet fra en mere politisk vinkel. Peter Olsén, forsker på RUC og medforfatter til bogen "Prekarisering: - og akademisk arbejde," opridsede i sit oplæg baggrunden for den voksende prekarisering.

- Efter anden verdenskrig var der en epoke præget af klassekompromiser, hvor velfærdsstaten blev opbygget. Det betød bl.a. at man samlede udsatte grupper og opbyggede et sikkerhedsnet. Men fra 70'erne og frem blev velfærdsstaten i en vis udstrækning undergravet. Prekariseringen blev bundet ind i den globale kapitalistiske udvikling. Strukturelt sker der det, at nye og flere grupper rammes. Prekariseringen

rammer mellemlagene og andre typer job end tidligere, sagde Peter Olsén.

- På det personlige niveau sker der en større individualisering. Arbejdsløshed bliver et vilkår. Det bliver gjort til et individuelt problem, og vi får et aktiveringsregime. Det er tendenser, vi mener er gældende siden 70'erne, hvor markedet udvikler sig og kapitalen frisættes. Samtidig bliver velfærdsstaten undergravet, og erstattes af konkurrencestaten, hvor usikkerheden ikke længere samles op af staten, sagde han.

Den økonomiske globalisering siden 70'erne har været præget af deregulering, og kapitalen har fået mere frit spil – også over grænserne. Samtidig er Danmark ekstremt afhængig af globaliseringen, som vi er bundet ind i.

- Nyliberalismen blev sat i værk som svar på krisen i 70'erne. Det var en strategi for at overvinde krisen. Egentlig var det en vækstkrise. I ti-

Prekarisering: - og akademisk arbejde

Christian Koch beretter om svensk byggebranche

den efter anden verdenskrig havde man en vækst på 4 – 5 procent, men så faldt væksten, og under nyliberalismen har den været på kun 1,6 procent. Konsekvensen har været et konstant pres for at finde andre måder til at skabe kapitalakkumulation, og inddrage nye områder i akkumulationen. Så det er en prekær situation i mere end en forstand. Vi står stadig med en risiko for et sammenbrud i verdensøkonomien, og næste gang er vi ikke bedre rustet. Nyliberalismen løste ikke den krise, den blev sat i værk for. Men den fik til gengæld så mange andre uheldige konsekvenser, sagde Peter Olsén.

Svækket arbejderbevægelse

- Overordnet set har den skærpede konkurrence ført til en svækkelse af arbejderbevægelsen og en styrkelse af kapitalen. Men kapitalen har ikke været i stand til at skabe en stabil udvikling. I stedet ser vi konstante forandringer, det presser virksomhederne, og det bliver svært at planlægge langsigtet. Konsekvensen er fleksibilisering, hvor virksomhederne sender usikkerheden videre til arbejdskraften. Tendensen er, at de har en kernearbejdskraft og en løs arbejdskraft som de trækker ind og ud. De usikre arbejdsformer har spredt sig, og spørgsmålet er, om Danmark er undtaget for den udvikling, sagde han.

Men man kan ikke bare slå op i Danmarks Statistik, hvis man vil se hvor udbredt prekariseringen er. Derfor har Peter Olsén og kollegerne selv måttet sammenstykke et bud på, hvor mange på arbejdsmarkedet der er ramt.

- Vores forsigtige skøn er, at det drejer sig om 20 procent af arbejdsstyrken. Personligt tror jeg, at andelen er højere. Men der er stærke indicier på, at mindst 20 procent af arbejdsstyrken er i prekære jobs, hvor man lever med stærk usikkerhed. Og efter vores skøn, vokser antallet blandt unge og akademikere. Så niveauet er højt, og der er tegn på at det vokser. Globalt set går det den vej, sagde han.

Brug for fagligt fokus

Peter Olséns nyeste forskning har fokus på akademikernes prekarisering, hvor 23 procent arbejder på prekære vilkår. I debatten kunne deltagerne komme med mange eksempler på prekære jobs fra deres områder. Fra baggearbejderne i Kastrup til de butiksansatte, hvor det er svært at få et fuldtidsjob, og hvor jobs uden fast timetal flourer.

- Det er vigtigt at få erfaringerne frem nedefra, og at fagforeningerne viser, hvordan det fungerer i deres branche. For selv om baggrunden er globalisering, så får det forskellige konkrete udtryk, sagde Peter Olsén.

- Det handler ikke kun om ansættelsesformen. Det betyder også noget for arbejdsmiljøet. Hvis du er tidsbegrænset ansat, så påvirker det din arbejdssituation og dine muligheder, sagde han.

Han pegede på, at der udvikler sig en "kultur" for prækarisering:

- Arbejdsgiverne gør det, fordi de kan. F.eks. ansætter de falske selvstændige. Eller vi ser eksempler på kommuner, som deler et projekt år op i bidder af et par måneder ad gangen, selvom projektet egentlig skal løbe over flere år. Så kan de altid se, hvad der sker undervejs, sagde Peter Olsén.

Savner visioner

Både forsamlingen og oplægsholderen efterlyste visioner for, hvordan man bekæmper tendensen til stadig flere usikre jobs.

- Der mangler visioner, hvis vi skal bryde med den overordnede udvikling, for det kræver at bryde med den kapitalistiske udvikling. Hvis det skal ske, skal kapitalens frihed bekæmpes på mange niveauer. Fagbevægelsen må også forbinde sig med andre bevægelser, og den må udvide sit "mandat." Tag bare klima- og miljøkatastrofen. De frie kapitalkræfter bliver ved med at producere, og der kommer stadig lort ud af det, selvom vi har kendt problemet siden "Grænser for vækst" udkom i 1972, sagde Peter Olsén.

Han var dog ikke uden håb:

- Fagbevægelsen udgør stadig en stor kraft. Den må skabe en relativ enhed i kampen mod prekariseringen, sluttede han.

Ledelse og organisation er nøglen

Spørgsmålet om ledelsesretten skal tilbage på dagsordenen, mener Åke Sandberg og Christian Koch. De præsenterede ny svensk arbejdslivsforskning på AAA's årsmøde

Af Hans Brinkmann

Emnet var de svenske erfaringer med arbejdsmiljø og arbejdslivsforskning i bredere forstand.

Åke Sandberg, professor ved Stochholms Universitet og Christian Koch, professor ved Chalmers Tekniske Højskole præsenterede ny svensk forskning.

Åke Sandberg er redaktør på en helt ny svensk grundbog om "Arbejdsliv og velfærd," hvor 28 anerkendte forskere bidrager med at belyse ledelses- og organisationsmodeller i Sverige. Christian Koch har bidraget med et kapitel om den svenske byggebranche.

Bogen er netop udkommet, men har allerede inden udgivelsen fået en hæderspris, som en af årets bedste studiebooks i Sverige. Ambitionen er, at den 500 sider lange bog skal være grundbog i de svenske gymnasier og højere læreanstalter.

- Arbejdets organisation og ledelse er nøglen, som kan skabe både udviklende job og konkurrencekraft – eller det modsatte. Den forskning, som dominerer i dag er utilstrækkelig: Arbejdsmarkedet og individniveauet. Det er når vi ser på organisation og ledelse, og dets virkning på arbejdet, at vi finder klassekampen. Den er "forsvundet" i dag, og det er det hul vi forsøger at udfylde med bogen. Det handler om in-

teresser, som står i modsætning til hinanden, sagde Åke Sandberg.

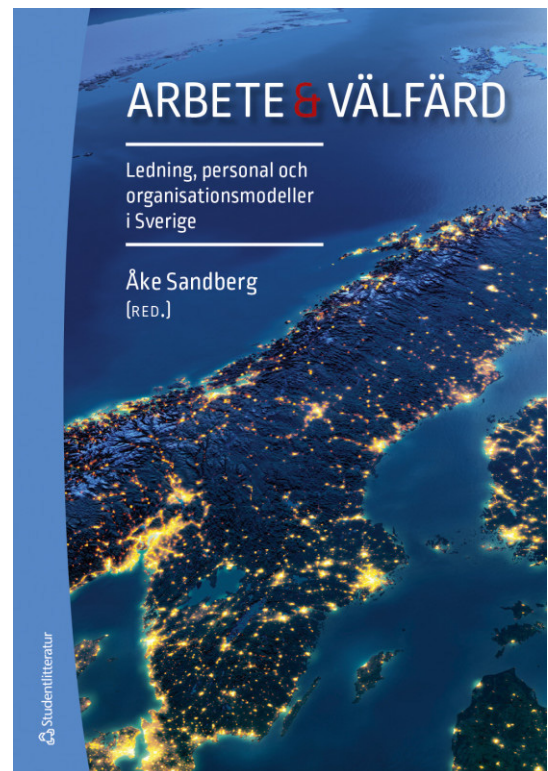
Han pegede på, at hvor der i 60'erne var kamp om magten i virksomhederne, og ledelsesretten blev udfordret, udviklede forskningen senere modeller, hvor virksomhedsledelserne blev opfattet som "neutrale."

- Modellerne har haft enorm indflydelse. Deres idé om konsensus har fejlet modsætningerne ind under måtten, sagde han.

Forhandlet målstyring

For nogle år siden kom der en ny forskrift i den svenske arbejdsmiljølov om ledelsens ansvar for det psykiske arbejdsmiljø. Forskriften siger, at det er ledelsens ansvar at sikre, at de ansatte har både ressourcer og den nødvendige uddannelse til at nå de opgaver, som ledelsen udstikker. Forskriften blev set som en mulig vej til at bekæmpe det voksende stressniveau.

- Men hvad sker i praksis? Folk bliver opfordret til at gå til ledelsen, hvis de ikke kan løse opgaven og bliver stressede. Men hvis

man klager, bliver man hurtig opfattet, som besværlig. Det løser ikke problemet at gå til chefen, sagde Åke Sandberg.

- I dag har vi målstyring i virksomhederne, og ledelsen udstikker målene. Men der er brug for kollektiv målstyring. Vi må udvikle en forhandling om målet. Vi skal udfordre retten til at lede og fordele arbejdet, sagde han.

- Jeg tror ikke, at forskriften om arbejdsgivernes ansvar for det psykiske arbejdsmiljø løser problemet. Der er ikke vurderet på effekterne endnu, men spørgsmålet er, om aktørerne er klar. I Sverige som i Danmark er kontrollen med arbejdsmiljøet stort set overladt til virksomhedernes

egenkontrol. Måske er vores opfattelse af Sverige lidt for rosenrød, tilføjede Christian Koch.

Den svenske model under pres

Den svenske model har været præget af, både en stærk fagbevægelse og en industri med store koncerner. Det har betydet andre svar på globalisering og nyliberalisme end f.eks. i Sydeuropa.

- Spørgsmålet er, hvilke handlemuligheder der er i Sverige? Vi har set, at servicefag og den offentlige sektor har taget over fra indu-

dialog. Det ligger dybt i kulturen. Vi kræver mere dialog end i mange andre lande. Det slår igennem nu, hvor målstyring står i modsætning til dialogen. F.eks. når det gælder arbejdsmiljø. De nyeste tal viser at arbejdsmiljøarbejdet kun fungerer i 56 procent af virksomhederne, sagde Åke Sandberg.

Udfordringen af den svenske model kommer også fra udenlandske opkøb.

- Magten forsvinder ud af landet, så det bliver et spørgsmål om, hvor vi skal rejse hen for at få en

der en lille model, som ikke fungerer nær så godt. Samtidig inviterer staten udenlandske byggefirmaer til at byde ind på de enorme infrastrukturprojekter, som præger Sverige, sagde Christian Koch.

- Så branchen er truet af en knibtangsbevægelse: På den ene side globaliseringen og på den anden side en nedre model. Hvordan skal branchen sameksistere med den lille model? Selvom vi i den store model har værn mod social dumping og høje miljøkrav, ser vi masser af omgåelsesstrate-

strien. Og New Public Management har spillet en stor rolle for, hvordan de hierarkiske strukturer og arbejdstempoet har udviklet sig. De faglige strategier har brug for at følge med, sagde Christian Koch.

Alligevel har man set, at svenske virksomhedsledere tager andre valg end ledere i andre vestlige lande.

- Den svenske model er karakteriseret ved dialog, dialog og mere

dialog med ledelsen. Og internationale konsulentbureauer driver organisationsudviklingen i virksomhederne, sagde Åke Sandberg.

Byggebranche i knibtang

Den svenske byggebranche kan tjene som eksempel på udfordringen fra globaliseringen.

- Koncentrationen er større end i Danmark. Og branchen er præget af en overordnet model, der fungerer godt. Men nedenunder er

gier, sagde han.

- Den svenske byggebranche er under forvandling. Vi ser et todelt arbejdsmarked, med mere eller mindre etablerede mekanismer for sameksistens. Store udenlandske virksomheder presser på. Og fagforeningerne svækkes langsomt men sikkert. Migrationen presser på, og 160.000 flygtninge er parkeret på et sidespor, sagde Christian Koch.

Efterlysning af Aktionsgruppens historiske pjecer!

Vi har nu skannet over 50 AAA's pjecer – "Ny arbejdsmiljølov – for hvem?", "Malerrapporten", o.s.v. – så de bliver tilgængelige på vores hjemmeside.

Men vi mangler nogle:

- Vognmaleren – en pjece om organiske opløsningsmidler
- Håndbog om kemiske stoffer
- Kontrol med EDB på arbejdspladsen
- En hvid pjece om en 28. april begivenhed

Hvis du har en af disse pjecer, så send den venligt til:
Thora Brendstrup, Provstestræde 2, 4000 Roskilde

Bliv medlem

Har du lyst til at blive medlem af Aktionsgruppen?

Vi arrangerer møder om aktuelle arbejdsmiljøemner, laver pjecer og hjemmeside-information, samarbejder med aktivister i andre lande m.v.

Her har du mulighed for at mødes med mange forskellige arbejdsmiljøfolk.

Du melder dig ind via:

www.aktionsgruppen.dk/meld